

Stranka.

HRVATSKI SODRUGI NA DELU.

Hrvatski sodrugi delajo marljivo za svoje novo strankino glasilo, katero izide — kakor smo že poročali — dne 20. decembra to je prihodnji petek. List se bo imenoval "Radniška Straža" in njegova listnina ter izdajatelj bodo mlada hrvatska socialistična organizacija v Chicagu pod imenom Hrvatski Radniški Politički i Prosvetni Savez. List bo imel obliko mesečnega "Proletarca" in bo izhajal dvakrat na mesec. Urednik mu pa bo sodrug Milan Glumac, neutruđen horilca za socializem in organizator stranke v stari domovini in v Allegheny, Pa.

"Radniška Straža" bo poslana na ogled tudi mnogim slovenskim sodrugom. Na to opozarjamo, da danes in obenem prosimo dotične sodruge, da naj ne zavrnejo lista, če morda povsem ne razumejo hrvatsko. Dajte list v roke tovarišem Hrvatom, s katerimi delate in obujete ter jih podučite, da je to prvi hrvatski list v Ameriki, ki se bo boril za pravice in koristi mednarodnega delavstva in še posebej za pravice in koristi hrvatskih delavcev v Ameriki. Slovenski in hrvatski delavec sta si najbližja, ne samo po razredu, temveč tudi po krvi in jeziku; vsled tega je dolžnost vsakega zavednega slovenskega delavca, da agitira tudi med hrvatskimi tovariši-delavci za socialistično organizacijo. Čas je da se hrvatskim delavcem v Ameriki enkrat odpro oči in da začnejo misliti in delati samostojno — ne pa pod vplivem raznih "bankirjev", "šifkartašev" in ostalih reprezentantov "hrvatsko-ameriške (huš!) inteligencije".

Prepričani smo, da bo v tem smiru storila "Radniška Straža" svojo dolžnost.

GORKO STANOVANJE.

(Slika iz sibirskega uradniškega življenja.)

Ob treh popoldne je. V poštni in telegrafski pisarnici v Buisku ob Amurju je delo že zdavnaj končano in poštar je prost; ravnokar je pojužinal in sedaj čaka znanca, s katerim bi igral karte. Njegove misli plavajo z enega predmeta na drugega. Podpirajoč z rokama glavo, sedi pri mizi in premišlja o tem, kako mu je bila sreča pravzaprav mila.

Šele pred par leti je bil prestavljen semkaj v Sibirijo, raven kot cerkvena miš; sedaj ima že 5000 rubljev vložnih v banki. In vendar je prišlo vse tako naravno, ne tako priprosto način. Najprej se je tu oženil s hčerjo meščana domačina, ki je imela 700 rubljev dohoda. Potlej so prišli "postranski dohodki". Kmalu poteče termin, ko bo poštna uprava dajala v zakup osobna mesta; pri tej priliki odpade zmirom zanj kakih 150 do 200 rubljev.

Podpirajoč z rokama glavo, sedi tukaj, zatopljen in sladke račune brez krčmarja in niti ne opazi na, da že dalje časa stoji ob vratih kmetič, ki ne vé, kaj bi storil. Taday vstopi postarjeva žena in opozori svojega moža na čakajočega kmeta.

"Kolja (Nikolaj), nekdo je prišel k tebi."

Postar povzdigne pogled in se namuzne, ko opazi kmeta. Ravno je bil na to mislil, kako bi bilo prijetno, ko bi imel eno kravo za domačo porabo.

"Kaj bo, prijatelj?" — "Pridem k Vašemu blagorodju z neko prošnjo," pravi kmet počasi in nerodno.

"Vidim, prijateljček; torej za kaj se pa gre?"

"Ali bi ne mogel jaz. Vaše blagorodje, postati postajni načelnik osobne pošte?"

Pričela se je kupčija med obema; kmet je bil skop in Kolja, — ali kot so ga kmetje imenovali. "Žila", to se pravi lakomnik. — je bil neizpros. Slednjic sta se sednila; kmet dobi službo postajnega načelnika, če pripelje kra-

vo, ali če te ne more dobiti, pa toliko denarja, kolikor je krava vredna.

Kmet Mitrič se je podal k trgovcu, kateremu je bil nekoliko v sorodu, in si je tam poiskal pomoči; sam ni imel gotovega denarja, čeravno ni bil ubog. Oba sta tedaj iskala kravo, pa je v celem okraju ni bilo dobiti nobene. Taday si je izposodil Mitrič od trgovca 40 rubljev in se je zopet napotil k postarju.

Ta je bil ves presenečen, ko je dobil mesto krave denar. Slednjic si je vendar pustil dopovedati, da ljev in da je bil voljan za nadalje vsprejel tistih štirideset rubljev plačilo desetih rubljev počakati nekaj tednov. Tolažil se je s tem, da bodo gotovo še štiri poštna mesta razpisana.

Potem ko se je bil kmet hvaležno obklovil, je vstopila postarjeva žena:

"Nabrali so se za štirji sodi petroleja; kam s njimi?" je vprašala svojega moža.

"Odstranimo jih, ampak tako, da pomočnik ne bo ničesar opazil."

Tisti večer je šel poštar k svojemu znanec in je tam pri igralni mizi nalletel na trgovca iz neke sosednje naselbine. Septal mu je o svoji zalogi petroleja.

"Poravnano!" je odgovoril trgovcu.

O polnoči so se ustavili trgovčev voz iz sosednje vasi pred postarjem in štiri posode petroleja so naložili. Drugoga jutra je bila nova zaloga petroleja iz mesta naročena. Saj ni treba, da bi se hranilo; postarjeva razsvetljava se vrši vendar na državne stroške. Tako je šlo leto za letom. Tudi poštni urad je lahko gorko stanovanje. Samo znati se mora, da kaj tak-ga pomočnik ali pisar ne opazi.

KNJIŽEVNOST.

Izobraževalna knjižnica. Serija I. Ernest Haekel: "Svetovne uganke". Poslovenil Ivan Kaker. 1. sešitek. — Samozaložba, Chicago, Ill., 1907. Izhaja enkrat na mesec.

To je naslov novi knjižici, katero smo prejeli te dni. Knjižica obsega "Vabilo na naročbo", "Predgovor h svetovnim ugankam", kterega je sestavil preračunatelj in prvo poglavje "Svetovnih ugank", ki jih je spisal slavnoznanec nemški naravoznanec, Ernest Haekel.

V "Vabilu na naročbo" se ni mogel vzdržati izdajatelj, da ne bi splošno vsenal po svojih nasprotnikih. Obsodil je tudi slovenske politične liste v Ameriki. Po mnenju izdajatelja ti listi "s plitvimi frazami netijo le obžalovanja vredne strankarske strasti in so vsled tega vse kaj družega kot izobraževalno sredstvo."

Vsak, tudi še tako nepristranski kritik, mora reči, da se je izdajatelj tukaj prenačljil; on politika drugim plitve fraze, rabi jih pa sam v eni in isti sapi, ko obsodja politične liste, ne da bi navedel kak dokaz v to. Komur je v resnici izobrazba naroda pri srcu, ta ne obsodja splošno. Politični listi so ravnotako potrebni za izobrazbo, kakor "Svetovne uganke".

Kar se pa tiče prevoda, to je prevega poglavja "Svetovnih ugank"; reči moramo, da zadostuje. Tuje besede so pod črto dobro razložene. Edino, kar nam ne ugaja, je to, da g. Kaker vpleta semtertje svoje pripombe, kot na primer je citati na 28. str. v oklepaju "fanatični socialisti" itd.

Kljub vsem gori omenjenim nedostatom pa želimo vseeno, da bi se "Izobraževalna knjižnica" kolikor mogoče razširila. Mi jo pripravljamo vsakomur.

Cena sešitku je 10c. s poštnino 12c. Naroča si pri g. izdajatelju: Ivan Kaker, 629 Laflin st., Chicago, Ill.

Delavci, organizujte se v socialistične klube! V organizaciji je izobrazba in moč.

Pod socializmom ti ne bo treba reči zaslužim kolikor morem, temveč rekel boš zaslužim kolikor hočem.

Agitatoričen del.

Náš zastopnik za Glencoe, O., in okolice je sodrug John Kravanja, Box 101. Za naročbo "Proletarca" in delnice Jugoslovanske delavske tiskovne družbe se naj tamošnji delavci zaupno obračajo na njega.

Sodrug Valentin Potisek, 1231 Main St., je naš zastopnik za La Salle, Ill., in okolice. Sodrugi v La Salle, Para, Oglesby in drugih bližnjih naselbinah naj se glede naročnine, oglasov in delnice za "Proletarca" kakor tudi glede socialistične organizacije, zaupno obrnejo na njega.

Sodrug Jože Zavrtnik je pooblaščen pobirati naročnino, oglasov in prodajati delnice v Chicagu, South Chicagu, Pullman in Waukeganu. Sodrugom in ostalim slovenskim delavcem, ktere obišče, ga toplo priporočamo.

Anarhizem.

IZ "NAŠIH ZAPISKOV".

Ako naj verjamemo velikemu filozofu Nietzscheju, je vzrok vsakteremu človeškemu stremljenju "volja do moči", hrepenenje po uveljavljenju in ojačenju lastne osebnosti kakor vladajoče in zapovedujoče sile.

Ali ta volja do moči in veljave ima vsled večnega zakona akcije in reakcije hudega nasprotnika v odporu, ki se pojavlja v vsakem človeku proti tuji veljavi, kadar bi utegnula zakriti in obvladati njegovo. Kjer se pokaže premoč kakor osebnosti, bodisi v zasebnem, bodisi v javnem življenju, povsod vidimo, kako se je skušajo drugi otresti in jo zmanjšati. Isto velja tudi za socialno in državno, politično življenje. Z vsaktero premočjo se utesnjujejo interesi in moči drugih. Človeški naravi pa je že tako prirodno, da se skuša osvoboditi vsakterih spon, bodisi v družabnem, bodisi v državnem življenju. In ravno v našem modernem času se je to stremljenje pojavilo tem močnejše, čim večja je postala premoč organizacije, bodisi državne ali druge, n. pr. delavske itd. To hrepenenje posameznika, ohraniti svoji osebnosti prosti razvoj in zabraniti, da se že itak ozke maje se bolj ne skrčijo, pojavljalo se je posebno zadnja leta v "fin de siècle" razpoloženju v književnosti, filozofiji, umetnosti in znanstvu.

Država je dandanes pač predstaviteljica premoči in urejevanja par excellence, kaj čuda, da se je v svobodnih duhovih začela roditi misel, da bi bilo boljja živeti brez nje, brez vedno novih zakonov, predpisov, kaznij, davkov, orožnikov itd., samih pojavov, ki kljubujejo prostemu razvoju osebnosti. In začelo se je vprašanje: Pa čemu država, pa čemu vlada? Kako sta sploh prišli do nas? In kako se je pričel izpodkopavati temelj, na katerem stoji današnja družabna organizacija, pričelo se je razmotrivati kardinalno vprašanje: o postanku in upravičenju države in vladanja sploh. To naziranje, s katerim se zavrača vsak tuj vpliv in silo, vsako nadvlado, imenujemo anarhizem, protivladarsko. To misle nje je globoko ukoreninjeno v človeški duši, kar nam potrjuje tudi zgodovina človeškega rodu — V socialno-političnem razvoju vidimo, kako se anarhistična stremljenja vzporedno razvijajo kakor protisila o nemu sociološkemu pojavu, pekojem si je dosedaj človeštvo pridobilo svoje največje zmage nad naravo in njenimi silami, proti organizaciji Anarhizem je že po svojem bistvu najhuši nasprotnik vsaki organizaciji, ki je vedno osnovana na kakem primoranju. Anarhizem je naravnost negacija organizacije. To naj poudarjam že tukaj, da nam boče potem lažje razumevati postanek in razvoj anarhizma, posebno pa njegovo razmerje k socializmu.

Kadarkoli je prispela vsega močnost kakor svatovne sile do vrhunce, vedno so se pojavile anarhistne ideje v tej ali oni

tednih 750 rudarjev. — Dol z morilci!

"Delavci vseh dežela, združite se!"

o. Ill., 24. decembra 1907.

v premogokopu.

no kakor ovce ... na morišče. ... Plamen! ... je grobišče.

Mir vam! ... Čujte: solze vaših dragih in vaša kri ... v palačah vaših morilcev krasi zdaj — "Christmas Tree" ...

di na shod, izmisli si je premeteni Mills posebno sredstvo. V dnevniku je objavil sledeči inšert: Potrebujemo tisoč mož, ki ščejo dela. Oglasite se v Labor Temple. Brezposelni delavci so značeni čas trunoma prišli v to poslopje — toda mesto željno pričakovane delavskega agenta so našli smejočega se Millsa, kteri je s par tovariši otvoril shed in pričel predavati razočaranim navzočim o krizi in brezposelnosti. Netkeri so ostali in poslušali gozornika, toda večina prevarjenih delavcev je Millsa pošteno ostela. Pa šla. Lepo je govoriti o krizi in nje posledicah, kar je plod kapitalizma, — toda na tak način vseh delavce na shod, je nizkотно in nesocialistično.

gi kapitalisti odslavljajo vsak dan tisoče in tisoče delavcev — skoro do viška, pa pride še zvezi na vlada, ki ima nad tisoč milijonov dolarjev gotovine, in jemlje delavcem kruh. Sramota in škandal! — Ona vlada, kterej načeljuje "veliki prijatelj delavstva" Theodore Roosevelt — ona vlada, ki bi morala takoj prve dni krize prihiti v pomoč prizadetemu ljudstvu in vpsoliti brezposelne pri svojih napravah — ona vlada je padla tank nizko, da še odpušča svoje lastne delavce.

Proletari, spomnite se tega pri bodočih predsedniških volitvah!

V zvezinik ladjedelnicah v Brooklynu je odpuščenih okrog 1500 delavcev. In vodstvo teh ladjedelnic naznanja, da jih odmisti še več. Bolj nizkотно in žalostnega spričevala za našo "proshvljeno" zvezino vlado, kot je ta, si ni moglo misliti. V času krize in denarno stiske, Car Roosevelt zdaj lahko vtakne prst v usta in premišljuje ...

Car Roosevelt se je vendar enkrat pošteno vrazil. V Goldfield, Nev., je poslal vojaške čete, a te čete — nimajo kaj delati. Rudarji so mirni; o dinamičnih napadih, o zarotah proti lastnikom rudnikov, o kterih je tako bombastično pisalo rmeno časopisje, — ni duha niti slaha. Car Roosevelt zdaj lahko vtakne prst v usta in premišljuje ...

LIS ZA INTERESE DELAVSKO LJUDSTVA.

THIS PAPER IS VOTED TO THE INTERESTS OF THE WORKING CLASSES.

Leto II. (Vol. II)

Delo in delavci.

Odpušcanje delavcev.

— Muskegon Heights, Mich.: Standard Malleable Iron Co. je odpuštila 200 mož. Ostali delavci delajo po tri ali štiri dni v tednu. — Grand Rapids Desk Co. je odpuštila 150 mož. Ostali delajo po 48 ur v tednu. — V Martin Machine Shops je odpuščenih 500 delavcev.

— Des Moines, Ia.: The Flint Brick Works, kjer je delalo od osemsto do tisoč mož, je suspendirala delo do spomladi. — V premogokopih v okolici ne dobi zdaj nikdo dela na novo.

— Pittsburg, Pa.: Jones & Laughlin Steel Co., največja neodvisna družba za jeklo v Združenih državah, je odpuštila veliko število svojih delavcev.

— Terre Haute, Ind.: The Standard Wheel Co. je dokrajja zaprla svoje fabrike. 600 mož je ob zaslužek.

— Aurora, Ill.: — Pri The C. B. & Q. je odpuščenih 250 mož. Obenem so znižali tudi delavni čas. Aurora Cotton Mills (tvornice za izdelovanje platna) nameravajo odpuštili po božičnih praznikih 800 vslužbeneev. Rathbone Strard & Co. je odpuštila 600 mož.

— Lansing, Ill. — V tukajšnjih Illinois Brick tvornicah za izde-

lovanje opeke so odpuštili 250 delavcev. Kompanija ima 35 milijonov komadov opek na roki.

— Johnstown, Pa. — Cambria Steel Co. je odslavila petnajststo mož. Tukaj je zdaj 4000 delavcev brez dela.

Štrajki.

— Clifton, Arizona: Rudarji pri Arizona Copper Co. so šli na štrajk radi znižane plače. Štrajka par sto mož.

— V Goldfieldu so zastavljali uslužbenec elektrarne "Nevada & California Power Co.". Vsled stavke je bilo v torek vse mesto v temi. Vodilne sletkrične žice so porezane. To so zvršili najbrž najeti pinkertonei, da bi vojaštvo poseglo v stavko.

Poskusili so tudi z importiranimi stavkoskazi pričeti z delom v jami. Ali vsled stavke vslužbeneev v elektrarni so morali zopet vstaviti delo.

Borba med delom in kapitalom bo ena najhujših na zapadu. Rudarji so dobro organizirani, kapitalisti pa hočejo to lepo, krasno in čvrsto organizacijo uničiti.

Mi smo prepričani, da bodo kapitalisti podlegli, dasi se kapitalisti vsled gospodarske krize na boljšem kot rudarji.

KAPITALISTIČNI UMORI.

Umor za umorom! 270 je umorjenih zadnji teden. 759 rudarjev ubitih v treh tednih.

— Zopet druga eksplozija! V Darr rovu Pittsburg Coal kompanije v Jacobs Creeku, Pa. je 19. decembra eksplodiral plin. Rov se je podrl in 200 prmogarjev je ubitih deloma živih zasutih. Rešil se je eden jedin mož in prilezel živ na površje. Z odkapanjem trupel so takoj pričeli. Ponesrečenec so večinoma inozemci.

To je sedaj že četrto rudniška katastrofa od 1. decembra t. l. v Združenih državah. Vse štiri katastrofe so tirjale 759 žrtev.

— Iz zapada poročajo spet o strašni železniški nesreči, ki se je pripetila minoli petek na Canadian Pacific progi blizu Sudburg, Ont. v Canadi. Vlak se je zvrnil raz tir in 80 potnikov je boje mrtvih.

— Spet eksplozija v rudniku! V Yolande jami, par milj od Virginia City, Ala., je 16. t. m. eksplodiral premogov prah in okrog sedemdeset delavcev je našlo smrt. V rovu je bilo okoli 100 mož na delu, ko je prišla katastrofa. Od teh se je rešilo komaj trideset ali petindvajset mož. Vodstvo premogokopa je takoj organiziralo rešilno moštvo, ktero se je podalo v rov na delo. Prvo moč so prinesli na površje petintrideset trupel.

To je že druga katastrofa v Yolande Mine. Pred dvema letoma je bilo ravno tam v razstrelbi ubitih 112 delavcev.

Rešilna dela v Monongah ravih so ustavili. Do sedaj so umrli in ostali 336 mrtveev na površju. Koliko premogarjev je ponesrečilo vsled dobičkaželjnosti kapitalistov, se ne bo doznalo najbrž nikdar ker nihče ne ve, koliko premogarjev je bilo ob času razstrelbe v jami. Italijanska vlada bo tožila premogarsko družbo za odklodnino. Kaj pa avstrijska vlada? Stisnila bo rep med noge, kot je to storila v

Večje rudniške katastrofe.

Leto	Kraj	Ubityh:
1894	Albion col'ry S. W.'s	280
1902	Fraterville, Tenn.	200
1902	Rolling Mill Mine, Pa.	165
1903	Hanna, Wyo.	175
1904	Laekawan, Mine, Pa.	10
1904	Terreo, Colo.	21
1905	Virginia City, Ala.	152
1905	Ziegler, Ill.	35
1905	Welsh Coal Mine	120
1905	Diamondville, Wyo.	18
1905	Kurtisk, Rusija,	300
1905	M. K. & T. Coal Co.	13
1905	Princeton, Ind.	13
1905	Wilcox, W. Va.	35
1906	Bluefields, W. Va.	21
1906	Johnstown, Pa.	25
1906	Century, W. Va.	15
1906	Durham, Anglija,	25
1906	Blossburg, N. M.	15
1906	Courriere, Francija,	1000
1906	Japonsko	250
1906	Oakhill, W. Va.	28
1906	West Fork, Va.	75
1906	Quarto, Colo.	22
1907	Sarius, Prusija,	22
1907	Primerio, Colo.	20
1907	Fayetteville, W. Va.	80
1907	Sarbruck, Prusija,	200
1907	Las Esperanzas, Mex.	123
1907	Forbach, Nemčija,	75
1907	Monongahela, Pa.	30
1907	Toyoka, Japan,	470
1907	Tsing Fan, Kina,	112
1907	Nogannee, Mich.	17
1907	Fayette, Pa.	60
1907	Monongah, W. Va.	398
1907	Yolande, Ala.	75
1907	Jacobs Creek, Pa.	200

V Združenih državah je bilo rudarjev ubitih: 2061 leta 1906; 22840 v zadnjih sedemnajstih letih.

SODRUGI, ZAPOMNITE SI: NAŠE NAJBOLJE OROŽJE PROTI KAPITALIZMU, JE SOCIALISTIČNO ČASOPISJE, IN "PROLETAREC" JE JEDEN TEH.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. IZHAJA VSAKI TOREK. Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

PROLETARIAN

PUBLISHED EVERY TUESDAY, BY South Slavic Workmen's Publishing Company, Chicago, Ill.

Subscription rates: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries, \$2 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS): PROLETAREC, 587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

BOŽIČNE MISLI.

Blagor! tebi siromak, ker nimaš skrbni za božična darila, božično drevesce in — božično prenasienjeje.

Kdo je omislil božični praznik? Bogataši v zlatu in škrlatu, posedujoči marmornate palače, cvetoče vrtove in zametaste kočije, takozvani cerkveni poglavarji, kateri so bili na račun zakrnjenega ljudstva vedno — dobre volje.

Kakor vsi cerkveni in državni prazniki, tako je tudi Božič praznik, a katerim cerkveni in posvetni bogatini in kapitalisti — dražijo siromašne sloje: proletarec. Ker veličanska večina človeštva živi v badi, pomankanju in izkoriščanju, torej strada in prežubuje ravno na božični dan več ljudi, kot se jih pa nasiti in valja v luksusu. In ti požeruhi in razkošniki slavijo rojstvo pravega revnega Kristusa! O ironija!

Božič je dan, ko se javno razstavi bogastvo in revščina — razkošje in trpljenje — gospodstvo in sužnost. Prvo razstavijo kapitalisti, kronane glave, cerkveni delanči, skofje in papež — zadnje pa proletarijat.

Bogatinom je nepotrebno želeči: vesele božične praznike. Oni imajo itak veselo praznike če jim kdo želi ali ne.

Bogatini imajo vsak dan Božič.

Kdor vošči revnemu delavcu: vesele božične praznike, ta se iz njega norčuje. Kajti revnemu delavcu ne dela Božič nobene izjeme v vsakdanji badi.

Kdo se okoristi z Božičem? Kapitalisti in velstrgovalci, ki spravijo na trg ogromno množino nepotrebnega blaga in blaga za božična drevesa, božična darila itd. Dalje cerkve in duhovni, kateri žanjejo na debelo božične dni. Vse to gre pa iz žepa delavca,

DELAVCI!

Denar ni zgubljen.

Kupite "stock" Jugoslovanske Delavske Tiskovne Družbe in postanite lastniki edinega slovenskega delavskega tednika v Ameriki. Delnica stane \$10. Plača se lahko v dveh obrokih po \$5. Pišite za pojasnila.

Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba

587 So. Center Ave. Chicago, Ill.

ki je še toliko kratkoviden, da meče denar za tučo stvari.

Cerkveni in posvetni kapitalisti praznujejo Božič na račun delavskega ljudstva. Z delavčevimi žilji okrasijo cerkva sobane in dvorane; z delavčevimi žilji, krvjo in solzami nakitijo božična drevesa, izmenjavajo dragocena darila in obložijo mize s finimi jedli in polnimi buteljkami šampanca. Kristus se bi iz dna srea zjokal, ko bi videl, kako na odušni način se slavi njegovo siromašno rojstvo.

Pred devetnajsto leti se je po svtopisemski pravljici rodil Jezus Kristus. Rodil se je v hlevu in njegova prva pot je bila v jasli. Spominski dan na njegovo rojstvo bi torej moral biti spomin na ubožstvo: praznik proletarev, kateri so večinoma porojeni bolj ali manj v revščini. Toda ta praznik so si prisvojili bogatini in mesto proletarev slavijo oni rojstvo — proletarca Krista.

Večina delavcev ima počitek na Božič. Kapitalisti zapro tvornice, delavnice in rudnike, kjer je možno ustaviti delo in dovolijo delavcem, da se štirindvajset ur odpočijejo. Toda delavcem to nič ne koristi. Delati morajo toliko težje drugi dan, da dovršijo zaostalo delo, za kar pa ne dobe nobene plače.

Božična pesem: Mir vam kapitalisti in bogataši, ki ste dobre volje, ko imate vsega dosti! — Batino vam siromaki, ki ste slabe volje, ko nimate kaj jesti in kje spatii!

"Veselo božične praznike!" — vam vdove in sirote v Monongah, West Virginia... "Mir vam" — premogarji, ki ste žrtvovali svoja življenja molohu kapitalizmu.

Delavci! Ako hočete biti res dobre volje, kakor vam to zdaj pojejo duhovniki, — ako hočete imeti pravi Božič, tedaj razgrajete okove, v katere vas je vklestil kapitalizem. Suženj ne more biti vesel, ne more praznovati! Zgrnite se pod prapor socializma, kajti pod socializmom bo šele napočil čas, ko bodoje vsi ljudje dobre volje.

GOSPODARSKA KRIZA.

Kapitalistični časniki poročajo dan za dnevom, da parniki iz Evrope dovažajo zlato v Ameriko. Nemški parnik "Kaiser Wilhelm der Zweite" je pripeljal baje 8 milijonov zlata, parnik "Caronia" za 3 milijone zlata, itd. Tako poročajo kapitalistični časniki že mesec dni, skor vsaki teden in brijejo norce iz delavcev.

To so morda zelo vesela poročila za gospode bankirje in druge finančne velikane, v kojih žepi se steka to zlatb.

Ali delavci ne bodo od tega dovažnega zlata prav nič občutili. Še v nedogledno bodočnost bodo hodili od tvornice do tvornice iskati dela. Sploh je delavski položaj od dne do dne slabejši. Tvorničarji skoro vsak dan odpuščajo delavce od dela, ali pa skrakujejo delavni čas na tri ali še manj dni v tednu. Ako bi kdaj kdo govoril o ameriški prosperiteti, tedaj bi se mu smejali še norci. Kričačem, ki so vsaki dan trobentali v svet, da se bode že jutri obrnilo na boljše, je upadel pogum. Ti kričači so utihnil!

Mi smo danes sredi krize! Kdor drugače govori ali piše, je nevednež ali pa lažnjivec.

Špekulantje v Wall Streetu so vse ameriški delavski narod potismili v bado. Vsi deželi so prinesli revščino in nesrečo. Vzljete mu pa teh špekulantov, ki so prouzročitelji krize, ne bodo poslali v ječo, ne bodo jih oblekli v marogaste jetniške jopice.

Ako bi pa sestradan delavec, ki vsled gospodarske krize postopa še šest tednov neprostovoljno, ukradel hlebec kruha, bi ga obsodili za par let v ječo, da bi se na tih spoštovati lastnino drugih ljudi.

Tako je dandanes v kapitalistični človeški družbi, katere zagovorniki trdijo, da se v nji lahko vsakdo preživi s poštenim delom.

Da, da! Tvornice zapirajo, odpirajo pa vrata ječ. Marsikateri proletarec, katerega sta mraz in glad prignala do obupa si misli: Boljše je v ječi sedeti sit in na gorkem, kot pa na ulici prezbhati in umirati gladu. Med proletarci, ki tako mislijo danes, je mnogo poštenih, ki so vedno respektirali osebno last za sveto.

Tako ustvarja kapitalizem kot prouzročitelj gospodarskih kriz hudodele. Kapitalizem prisili poštenega delavca — saj živ noče nihče v zemljo, da postane tat ali ropar.

Kapitalisti kot reprezentante kapitalizma oropajo delavca postavnim potom za njegov zaslužek. Ako pa sestradan delavec kasneje vzame košček svojega imetja nazaj, tedaj ga pa kapitalisti po svojem golem orodju pošljejo v ječo, na čelo mu pa vtisnejo pečat hudodele. In to tudi postavnim potom!

Ako bi bogati tvorničarji, ki se imajo zahvaliti za svoje milijone le delavcem, imeli kolikaj sočutja, bi ne počili delavcev iz tvornice, ampak bi jim dali vsaj toliko posla, da bi preživeli sebe in svoje skromno. Finančna škoda za milijonarje bi bila malenkostna.

Milijonarji nimajo človeškega srea. Mar jim je beda delavcev. Njim se gre za dobiček, ki jim je bog in vera. Tako sejejo sami sovražvo.

Naj delajo, kar hočejo. Naj le skrbe, da se polnijo ječe in ubožne hiše. Ali nikar naj ne tarnajo, če že noč prihrumiti vesoljni potop, da so nevihto prouzročili le nekateri agitatorji.

Vsled gospodarske krize ne trpe le delavci. Gospodarska kriza je občutno zadela tudi vse male obrtnike — gostilničarje, male pekovske, krojaške, čevljarске mojstre, prodajalce jestvin in druge.

Vsi produktivni stanovi trpe, ker so milijonarji s plesom okoli zlatega malika — denarja prouzročili gospodarsko krizo.

Gospodarska kriza mora privedi tudi male obrtnike do razmišljanja. Spoznati morajo, da je edina rešitev tudi za nje, ako roko v roki z delavci nastopijo proti današnjemu gospodarskemu sistemu.

Tak gospodarski zistem, ki lahko čez noč uniči na tisoče ekzistene, ni vreden piskavaga oreha. Zatoraj proč z njim!

To se pa lahko zvrši, ako vsi produktivni stanovi — delavci, mali obrtniki in kmetje nastopijo složno proti milijarderjem.

Dokler pa produktivni stanovi ne uvidijo in ne uveljavijo tega, toliko časa bomo imeli tudi gospodarske krize z groznimi posledicami.

Ako je padla staroška sužnost, če je zrušeno srednjeveško tlačanstvo, torej mora pasti tudi kapitalistična sužnost, ako hočemo živeti res kot ljudje na zemlji.

Zavertnik Jože.

ČAS RAZMIŠLJEVANJA.

Prišel je čas, ki privede hote ali nehoti tudi slovenski proletarijat do razmišljanja. Brezdvomno so bili vsi slovenski priseljenci nezadovoljni že v svoji stari domovini; kot taki so si želeli izboljšati svoje življenske razmere. Samoumevno je torej, da se so ravno radi tega priselili v to "obljubljeno deželo" kjer so se takorekto kuhali polni lonci mesa. V očigled tega moramo vsakemu, v Ameriko priselomu Slovcnu, pripisovati vsaj nekoliko naprednih idej in stremiljenja za boljšo bodočnost.

Ker so pa prišli ti priseljenci v takozvani "boljih časih" in ker se je deloma ustrezalo njih željam in prvotni domisljiji — postali so naravno zopet mrtvi za nadaljni razvoj naprednih delavskih idej. Postali so topi sužnji tukajšnjih kapitalističnih podjetij in slepo orodje raznih politikarjev.

Roparski način proizvajanja je zopet rodil svoje naravne posledice: nakupčenije proizvodkov, borzni polom, denarno krizo in

končno neizogibno gospodarsko krizo, katere je spravila na tisoče in tisoče ljudi ob delo in zaslužek.

Leta 1893, ko je bila zadnja gospodarska kriza pod demokratično vlado, se je vobče natvezalo delavcem da naj glasujejo vbočno za republikansko stranko, ako hočejo imeti trajno delo. Dokler bode republikanska stranka na krmilu, je vsaka kriza nemogoča. Tako so republikanski politikarji zagotavljali delavce.

In delavci, posebno slovenski, so jim vrjei. Prepričani so bili, da morajo oddati svoje glasove za republikance če si hočejo zagotoviti delo in zaslužek.

Sedaj pa vidimo, da je ravno republikanska stranka, ki je enajst let nepretrgoma na krmilu, spravila svobodno deželo na pravi — ruski absolutizem. Nastala je gonja proti organiziranim delavcem; proti štrajkarjem in delavskim voditeljem se je uvedlo sodnijsko preganjanje, osebno na zapadu, kjer so radikalne delavske unije; omejuje se svoboda govora in tiska itd. Dežela je na pravematem finančnem in gospodarskem polomu z groznimi posledicami, kot so pa bile one pod demokratično vlado l. 1893.

Veliki ameriški trusti bodo ta zmedeni delavski položaj izrabili tako dobro, da bodo še več profitirali kot pa v času proslavljenega prosperiteta. Neugodne delavske razmere se bodo izrabljale napram delavcem in njih unijam. Brezdvomno se bode skušalo uničiti vse napredne unije potom zasejanih razprtij, stavk in znižanja delavskih plač. Odprto priznavam, če nam je zašel unionizem v meso in kri, ali ne. Ako še nismo z mesom in krvjo unionisti in ne bomo v bližnji bodočnosti — tedaj so naše unije izgubljene.

Kapitalistična drama, ki se odigrava pred našimi očmi, nas hote ali nehoti vodi do resnega razmišljanja.

Vsled tega jaz odobravam, da je "Proletarec" v prenovljeni obliki izšel pravočasno kot tednik. On mora že po svojem imenu brezpogojno služiti slovenskim proletarcem. Njegova dolžnost je stati vedno kot odločen bojevnik na delavski strani v boju med delom in kapitalom ter razkrinkati rojakom vse politične hudodele in povzročitelje današnjih žalostnih delavskih razmer.

Vsak sodrug naj torej nastopi v svojem delokrogu kot apostol za sveta delavska prava — list "Proletarec" in socializem. Sedaj je čas prebuditi narod k splošnemu socialnemu razmišljanju.

Simon Kavčič.

ODPRTA BESEDA K ORGANIZACIJI.

(Iz Clevelanda, Ohio.)

Čenjeni sodrug urednik!

Z veseljem sem čital v zadnji števi "Proletarca" članak "Kako se mora proletarijat organizirati".

Res je, kakor pravi "Proletarec", da je nemogoč razvoj socialistične organizacije, ako se proletarijat ne organizira narodno in mednarodno. Ako socialisti govorimo o narodni organizaciji, tedaj ne mislimo, da bi organizacija gospodovala nad organizacijami, narod strahoval narod.

Pri socialistih pomeni narodna organizacija le toliko, da vsak narod za sebe organizira svoje proletarske čete na načelih mednarodnega socializma, da vse kulturne zahteve svojega naroda prinese pred forum socialistične organiziranega proletariata vseh narodov.

Chicški sodrugi so v resnici zadel v črno, da so ustanovili Jugoslovansko socialistično zvezo za Ameriko, čigar veje se v podobi socialističnih klubov razširjajo po vsi Ameriki; da so ustvarili glasilo stranke, "Proletarec", ki bo sedaj vsaki teden učil slovenske delavce pravega socializma, nasprotnike delavcev pa kazal v popolni nagoti.

Sodrugi v Chicagi so zvršili svojo dolžnost. Treba je, da

zvršimo tudi sodrugi v Clevelandu svojo dolžnost in ustanovimo svoj socialistični klub in se pridružimo "Jugoslovanski socialistični zvezi". Mi v Clevelandu ne smamo zaostati za drugimi slovenskimi naselbinami. Torej na delo.

Klo izmed starejših sodrugov, ki že dlje časa živi v Ameriki, naj povabi na prvi sestank vsaj deset sodrugov in temelj organizaciji bo položen.

Upam, da ta klic po ustanovi organizacije ne bo zastoj in da kmalu sporočim "Proletarcu", da tudi mi v Clevelandu vstajamo.

Naprej! V organizacijo, če hočemo porušiti današnji gnjili in korumpirani kapitalistični sistem. O. K.

DOPISI.

Seattle, Wash., 16. dec. — Poroča se, da je končan več mesecev trajajoči štrajk v Tanana, Alaski.

W. F. of M. je ustanovila letošnje poletje podružnico v Tanana in organizirala ondodne delavce. Kmalo potem so organizirani delavci napovedali operatorjem štrajk; zahtevali so osemurno delo in \$6 plače na dan.

Vsakdo, ki je bil kdaj v Alaski, ve, kako nečuvstvo se izrablja ondodne delavce. Življenske potrebešine so neizmerno drage in to ne samo v Tanana ampak v vsej Alaski. Zahtevam štrajkarjev so ustregli takoj v začetku vsi mali podjetniki, toda veliki operatorji — združeni — so pa odrekli rudarjem vsako izboljšanje. Nasprotno: posluževali so se vseh mogočih sredstev, da bi zatrli organizacijo in štrajk, toda ni se jim posrečilo. Poročali so v zunanje liste, da je štrajk končan; vabili in naročali delavce iz velikih delavskih posredovalnic. Mnogo delavcev je res vrjelo lažnjivim kapitalističnim listom in zapeljivim "employment-agentom" ter šlo na limanice; ko so pa prišli tja, našli so razmera kakoršnih se niso nadejali. Keder je imal denar, se je vrnil, drugi so morali odslužiti vožnjo na ladijah, a ostali so se pa pridružili "Western Federation of Miners" ter pomnožili vrste štrajkarjev.

Štrajk se je končal s tem, da se je določila dnevna plača \$5 s hrano, osemurni delavnik in odprto delo.

Vsa lesna trgovina v "Logging Camp" in na žagah v Puget Sound v državah Wash. in B. C. počiva radi nadprodukcije. Nad 20,000 delavcev je ob delo. V Seattle je 10,000 delavcev brez posla.

Father Thomas McGrady, kateri je izstopil iz katoličnina v Belleview, Ky., in pozneje bil velik socialistični orator, je umrl v San Franciscu. Socialistična stranka ga bode zelo pogrcala. Poroča se pa iz Nanaimo, B. C., da je tam prišel delati za socializem neki baptistski "minister". Predlava in neli socialistično filozofijo tako živo, da se mu vse čudi. On bode gotovo nadomestil fathra McGradya. Če še omenim, da sta H. F. Titus, znani bojevnik za svobodo govora v Seattle, in Vincent Harper, eden najboljših govornikov v ameriški socialistični stranki, poleg mnogo drugih, zapustila cerkev in posvetila svoje moči socializmu, potem lahko rečem, da se eden za drugim podiraji stebri religiozne stavbe.

Boj za svobodo govora v Seattle še ni končan. Kmalo kaj več o tem. I. Š.

Sadovi krize.

"Wilshire's Magazine" poroča, da od začetka finančne krize pa do 15. novembra je v Združenih državah propadlo 38 bank in denarnih zavodov, 54 industrijalnih podjetij in 319.575 delavcev je prišlo ob zaslužek. Toda to je bilo še v sredi novembra; danes, po preteku enega meseca, je že nad milijon delavcev brez dela.

Delavec v tej "velikej deželi svobode" je samo toliko svobodni, da lahko zamenja enega bososa z drugim. Živela taka svoboda!

Za raznovrstne tiskovine,

kakor: pismen papir in kuverte s firmo in naslovom, računске liste, vizitnice, business-karte, letake, plakate, trgovska vačila; dalje pamflete, knjižnice, društvena pravila, udninske knjižice, vstopnice za veselice, kuverte itd. se obrnite na

"Proletarca" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Naročene tiskovine izdelujemo v unijski tiskarni in sicer točno, dobro in po zmernih cenah.

Preskrbimo tudi prevode iz angleškega, nemškega itd. v slovenščino in naobratno.

Priporočamo se zlasti sodružnim socialističnim klubom in bratskim društvom pri S. N. P. J. v nabavo potrebnih tiskovin.

Sodrugi k sodrugom!

GOSTILNA, dobro in vedno prešimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane za društvene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojaki vedno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič 587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

GOSPODINJE POZOR Najboljše, najfinejše in okusnejše meso prodaja po najnižji ceni slovenski mesar

MIHA LACKOVIČ 376 W. 18. Street Chicago Klobase in šunko pošiljam tudi izven Chicago proti C. O. D. podzvetju, akose naroči 25 funtov. Pišite za cenik v slovenskem jeziku. Za Chicago in okolice je moj zastopnik — JANEZ TRŠKAN.

M. Lackovič in Fr. Smetko, 378 W. 18. Street Chicago moderno opremljena slovenska trgovina z jestvinami (grocerija.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd, sploh vsakovrstno domače in prekomorsko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj. Na zahtevo razvažam blago tudi na dom, za kar nič ne računim.

Po PRISTNE KRANJSKE suhe klobase

I. STRAUB URAR 336 W. 18th St., Chicago, Ill. ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni. Obiščite ga!

Jos. Čezar-ju 387-17th St., Chicago, Ill. Ponaročilu jih dobite tudi na dom. Delavci, organizirajte se v socialistične klube! V organizaciji je izobrazba in moč.

1848.

Povest. Spisal J. Zavertnik.

(Dalje.)

Oskrbnik je vstal, potem pa dejal: "Tine, kaj pa prinašas?" "Klune s Studenea je tukaj," je ponižno pričel hlapec, "in bi rad z Vami govoril, visokorodni gospod."

Temne postave hite po vseh stezah in potih proti Krimu. Nekatere imajo debele gorjace v rokav, pri drugih se zopet semintja svetlikajo ročaji mečev pod suk-njami. Nihče ne spregovori besede. Vsi hite v eno smer.

ca, ne da bi se oglašil pri Klunčevih in govoril z Ančko, mojo nevesto." Prišla sta do križpota. Segla sta si v roke. Študent je zavil na barje, Janez pa na Studenea.

de potem plačal, ko bo zaslužil. "Teden je minol, jutri je ponedeljek, potem torek — sveti te-čer," tako je žalostno razmišljal Ivan v nedeljo večer, v mrzli oz- zakurjeni sobi. "Še jutri in po- jutranjšem poskusim. In po- tem —"

Anarhizem. IZ "NAŠIH ZAPISKOV". (Nadaljevanje.) Naši dobi je šele pridržano, .. je ideja neomejene svobodeosti rodila politično stranko z določeni- ni programom. Merodajno pa je bilo tale razmišljanje. Da se ljudi pod sodanjami vladami ču- tijo nesrečne in tučene, temu ni krivo slabo vladanje, kriva je nam- reč vlada sama, kriva institucija vlade, ki je skrajno nemoralna: zakaj, kje je država in vlada, ondi je tudi zatiranje in tlačanstvo; zato pa je nezmyselno, ako se, kakor v veliki francoski revoluciji namesto ene državne oblike vpelje druga, na pr. namesto nemeritnje ljudovlada; kaj se v obliki vlada in zatira. A- ko naj tvoj ljudje srečno živijo, naj se odpravi vsa vsa oblika drž- avne moči, vsaka sila, oblast in zadržava in naj ob potam nasti ljudem popolno samostojnost. Po- litično urejanje, ki si je postavilo ta program dvehdeset let iz- vseljivo cilj, ki ga hoče doseči v po- sobni stvari, imenujemo anar- hizem v ožjem pomenu, njega pri- stajajo pa anarhisti.

Kaj je socializem in kaj zahteva. Po W. Lefflingwellu predelal Ivan Molek. (Konec.) XIII. Stroji in drugi preobrat metode v proizvajanju so tudi spremenili proizvajanje iz individualnega v kooperativno. Preobratu ročnega dela na stroje je sledila tudi ta sprememba. Kakor prej omenjeno, pred petdesetimi leti se je izdelal vsak pred- met z rokami, a danes se vse izdeluje s stroji. Proizvajanje z roka- mi se imenuje individualno ali kompetitivno proizvajanje, to je delo posameznika, kajti vsak obrtnik ali delavec je svoj predmet sam pričel in dodelal. Danes ta sistem ni mogoč. Kakor sem prej omenil o paru čevljev, mora imeti mašina več rok. Na ta na- čin je nastalo proizvajanje iz individualnega kooperativno ali za- družno, skupno. Vsak izdelek, vsak predmet se danes izdeluj- zadržano. V vseh velikih tvornicah se dela združeno; v prodajal- nicah se dela združeno; povsod je kooperativno ali združeno delo. Seveda tu se govori o proizvajanju ali produkciji v ožjem pomenu, le o delu, kajti produkt se nikakor ne rabi združeno. Ka- pitalisti, kateri v Združenih državah tvorijo 15% vsega prebi- valstva, obdržijo 83% vsega produkta, dočim delavski razred, ki tvori 85% vsega prebivalstva, dobi le 17% vsega produkta. Kako velikanski je napredek v industriji zadnjega polstoletja. Danes imamo električno razsvetljavo, električno pripravo za ku- hanje, grejice; imamo oblačila in druge vsakdanje potrebščine iz najrazličnejšega blaga vseh vrst. Stotine in stotine drugih stvari se izdeluje danes, o kakoršnih se pred petdesetimi leti nikomur še sanjalo ni. In koliko imajo od tega delavci, kateri vse to proizva- dijo? Delavci imajo le toliko, da se preživijo in vzdržujejo svojo de- lavno moč za nadaljno proizvajanje. Kapitalisti, kateri lastujejo tvornice, rudnike, stroje, železnice in ostala sredstva za produkcijo, žive pa v luksusu in potratih, kolikor se jim poljubi.

III. Noč je temna. Močan jug piha preko ljubljanskega barja in taja njegovo belo, zimsko odejo.

"Dobro," je odgovoril Janez, "Noč je temna, močan jug piha preko ljubljanskega barja in taja njegovo belo, zimsko odejo.

Ze pred enim tednom je pora- bil zadnji cent. V prodajalni, kjer je vedno kupoval, mu je tr- govec rekel, da radovoljno dovo- li kredit za en teden, češ, saj bo

Socializem je edino zdravilo za bolno človeško družbo.

(Dalje prih.)

Le delavec sam se zamore osvoboditi izpod kapitalističnega jarma in streti današnji izkoriščevalni sistem.

BOŽIČ.

Orta. Spisal Zavertnik Jože.

Ze pet tednov je, odkar so sko- ro vse tvornice zaprte. Delavci pohajajo trumoma po mestu in ponujajo svojo delavno moč na prodaj tvorničarjem, ki še niso ustavili dela.

Klune je stopil raz obrobek. Stiskal je bližnjim desnič in re- kel na glas: "Razidimo se, da nas grajski vrhuni ne zasledo." Kmetje so ubogali. Tih, kakor so prišli, so se pričeli razhajati posamezno in v skupinah. Kmalu ni nihče drugi stal pri obrobku kot Pongrčev Janez in pa Luk- čev študent.

Kmalu se je skozi radovedno množico, ki je bila čimdalje več- ja preril tudi reporter kapitalis- tičnega dnevnika. Prečital je list na mizi, potem pa odšel.

Kmalu se je skozi radovedno množico, ki je bila čimdalje več- ja preril tudi reporter kapitalis- tičnega dnevnika. Prečital je list na mizi, potem pa odšel.

Kmalu se je skozi radovedno množico, ki je bila čimdalje več- ja preril tudi reporter kapitalis- tičnega dnevnika. Prečital je list na mizi, potem pa odšel.

Kmalu se je skozi radovedno množico, ki je bila čimdalje več- ja preril tudi reporter kapitalis- tičnega dnevnika. Prečital je list na mizi, potem pa odšel.